

การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบทางสังคมหลังเกิดโรคระบาดโควิด 19*

CHANGES AND SOCIAL IMPACTS AFTER THE COVID-19 PANDEMIC

พระปลัดวีระศักดิ์ ปุกคำ

Phrapalad Werasak Pukkham

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya university

G-mail: weerasak.puk@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

วิกฤตการณ์ของเชื้อไวรัส โควิด 19 ผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจ โดยจะแสดงอาการตั้งแต่ระดับความรุนแรงน้อย ได้แก่ คัดจมูก เจ็บคอ ไอ และมีไข้ โดยในบางรายที่มีอาการรุนแรงจะมีอาการปอดบวมหรือหายใจลำบากร่วมด้วย หากผู้สูงอายุและผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น เบาหวาน และโรคหัวใจ จะเป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วยรุนแรง การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 นั้น ส่งผลกระทบอย่างมหาศาลทั่วโลก ทุกประเทศได้รับความเสียหายเหมือนกันหมดจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้าน เช่น เกิดการสูญเสียทางด้านทุนมนุษย์ (Human Capital) ของประเทศ คนออกจากบ้านไปทำงานไม่ได้ นักเรียนนักศึกษาออกจากบ้านไปเรียนไม่ได้ต้องหยุดเรียน เพราะกลัวติดโควิด 19 ในระยะแรก ๆ ที่แพร่ระบาดเชื้อยังมีความรุนแรงอยู่มาก วัคซีนที่จะป้องกันยังอยู่ในระหว่างการผลิตและทดลอง สำหรับคนที่ยังไม่คุ้นชินกับการป้องกันเกิดความกลัวไปหมด จนบางครั้งจิตตก การขาดแคลนทรัพยากรในการลงทุน ในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น ที่จะต้องเจ็บไข้ได้ป่วยเรื้อรัง ทำให้ธุรกิจต้องหยุดชะงัก ธุรกิจจำนวนมากได้รับผลกระทบโดยตรง ไม่ว่าจะเป็น ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจค้าขาย ธุรกิจ ท่องเที่ยว ฯลฯ การเกิดภาวะเฉียบพลันนี้ทำให้เกิด “New Normal” เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิตปกติรูปแบบใหม่เพื่อป้องกันตนเอง นอกจากนี้สังคมยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงของประชากร การขยายตัวของสังคมเมือง การเกิดขึ้นของสถาบันต่างๆในสังคมที่มีความชำนาญเฉพาะด้านมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการติดต่อสื่อสาร และทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น นอกจากการเปลี่ยนแปลงในเชิง โครงสร้างทางสังคมแล้ว ความคิดของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง; โรคระบาด; โควิด 19

Abstract

Covid-19 crisis in patients with respiratory tract infections with symptoms ranging from mild to severe including stuffy nose, sore throat, cough, and fever, with some severe cases having pneumonia or difficult breathing. If the elderly and people with underlying diseases such as diabetes and heart disease are at risk for serious illnesses. The spread of the COVID-19 virus has had a huge impact all over the world. All countries have suffered the same damage from the Covid-19 pandemic, causing changes in every aspect such as the loss of human capital of the country. People cannot leave their homes to work. Students cannot leave the house to study. They have to stop studying, because of fear of being infected with covid 19 in the early stages of the epidemic that is still very severe. The vaccine to protect is still in production and trials. For those who are unfamiliar with defense, fear is all over. until sometimes mentally shortage of investment resources in the necessary infrastructure to have a chronic illness causing business interruption. Many businesses are directly affected, be it restaurant business, trading business, tourism business, etc. The emergence of this acute condition has led to the "New Normal", learning a new normal way of life to protect yourself. In addition, society has undergone various changes such as population changes. expansion of urban society. The emergence of more specialized social institutions, economic changes. Changes in communication and natural resources, etc. Social structure and the thinking of people in society has also changed.

Keywords: Change; Pandemic; Covid-19

บทนำ

เป็นที่ยอมรับว่า สรรพสิ่งทั้งหลายในโลกนี้ไม่มีอะไรคงที่ (static) มีการเคลื่อนไหว (dynamic) อยู่เสมอ สังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือ เป็นพลวัตหรือไม่คงที่แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงทำให้โครงสร้างของสังคมและวิถีการดำรงชีวิตหรือวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ไม่มีสังคมใดหยุดอยู่กับที่โดยแท้จริง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจัดเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้น ได้ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัยและทุกสังคมหากจะแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงสำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในอดีตนั้นเป็นไปอย่างช้า ๆ แต่บางสังคมก็เปลี่ยนแปลงเร็ว การที่สังคมส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ จนเกือบไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในรอบร้อยปี แต่ในระยะประมาณร้อยปีที่แล้วสังคมจำนวนหนึ่งเปลี่ยนแปลง

อย่างมากจากสภาพสังคมแบบโบราณกลายเป็นสังคมสมัยใหม่ ที่เห็นชัดเจน คือการเปลี่ยนจากสังคมแบบเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมแบบชนบทมาเป็นสังคมเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากหลายปัจจัย เช่น สภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศ ขนาดของประชากร และการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้ สภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมมนุษย์เปลี่ยนจากการอพยพเร่ร่อนเพื่อหาแหล่งอาหารใหม่ มาเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ลงหลักปักฐานอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ และทำให้สังคมมนุษย์เริ่มสะสมอาหารได้มาก ส่งผลให้เกิดการขยายขนาดของประชากรตามมา และเมื่อประชากรในสังคมมีความหนาแน่นมากจนถึงระดับหนึ่ง ก็จะเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปสู่ความเป็นสังคมเมือง ส่งผลให้เกิดอาชีพใหม่ๆ ที่นอกเหนือไปจากการผลิตปัจจัย 4 เกิดความต้องการปัจจัยที่มีความซับซ้อนมากขึ้น เมื่อผ่านระยะเวลานานเข้า มนุษย์มีการพัฒนาองค์ความรู้ต่อยอดจากคนรุ่นก่อน สังคมจึงเปลี่ยนจากความล้าสมัยไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ เปลี่ยนจากสังคมเกษตรไปสู่สังคมอุตสาหกรรม และเปลี่ยนมาสู่สังคมดิจิทัลอย่างในปัจจุบัน การพัฒนาองค์ความรู้ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดความเชื่อแบบเก่า ไปสู่ความเป็นสังคมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีความเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออก ต่างเป็นสาเหตุปัจจัยของกันและกันอยู่ในที่ การแยกศึกษาในมิติใดมิติหนึ่ง ไม่อาจทำให้เห็นภาพที่ถูกต้องหรือชัดเจนได้ การพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง จึงต้องพิจารณาควบคู่กันไปเสมอ

นอกจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีแล้ว ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างที่เกิดจากโรคระบาด นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงหลังเกิดโรคโควิด 19 จะเห็นได้ชัดตั้งแต่เมื่อสมัยโรค HIV เข้ามาสู่ประเทศไทยใหม่ ๆ ใครติดเชื้อ HIV จะมีผลกระทบทางจิตใจ และแทบจะอยู่ในสังคมไม่ได้ ทำนองเดียวกัน ขณะนี้โรค โควิด 19 ก็เช่นเดียวกัน ทุกคนหวาดกลัวและมีผลกระทบทางสังคมค่อนข้างรุนแรง รวมทั้งจิตใจด้วย ไม่มีใครอยากเป็นแน่นอน ผู้ป่วยจะถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ไม่ต้องการ ทั้งที่ความจริงไม่มีใครอยากป่วย สิ่งที่จะกระทบมากเมื่อผู้ป่วยหายป่วยแล้ว จะกลับเข้ามาอยู่ในสังคมได้อย่างไร เมื่อเป็นเช่นนี้ มีผู้ป่วยบางคนอาจไม่อยากไปหาหมอ หรือแสดงตน เพราะกลัวถูกรังเกียจ เราต้องแยกเรื่องให้ออก การไม่บอกความจริงก็เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ก็ควรจะได้รับการลงโทษ กฎหมายโรคติดต่ออันตรายก็มีอยู่แล้ว แต่บางครั้งก็มีเหตุผลที่อาจจะจะเป็นวงจรด้วยความน่ากลัวของโรคที่ไม่อยากให้ใครรู้ ผู้ป่วยอาจจะคิดว่าไม่เป็นโควิด 19 และไม่บอกความจริง ถ้าบอกก็จะถูกตรวจมากมาย รวมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ถึงแม้ว่าทางรัฐบาลจะให้เบิกค่าตรวจเชื้อได้ตามสิทธิ แต่เมื่อเข้าโรงพยาบาลเอกชน เพื่อความสะดวก ค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ ก็จะเป็นจำนวนมาก ขุดป้องกันทางการแพทย์ อุปกรณ์ของเครื่องใช้ ดังที่ปรากฏในสื่อออนไลน์ สิ่งที่ไม่ถูกต้องจะต้องถูกแก้ไข ให้ทุกคนซื่อสัตย์ มีบทลงโทษตามกฎหมายเฉพาะบุคคลผลกระทบทางจิตใจและสังคมของโรคโควิด 19 สังคมไม่ควรใช้ความรุนแรง ดังเห็นได้จากสื่อสังคมที่รุมประนามด้วยถ้อยคำวาจารุนแรง บุคคลข้างเคียง

รวมทั้งเด็กติดเชื่อ โควิด 19 จะถูกคุกคามทางจิตใจและสังคม (bully) การแก้ปัญหาโรคอุบัติใหม่ จำต้องแก้ไขพร้อมกันทุกด้าน แก้ปัญหาและป้องกันโรคไปด้วยกัน รวมทั้งต้องช่วยกันลดผลกระทบทางสังคมและจิตใจ เพื่อให้สังคมของเราเป็นสังคมที่น่าอยู่ และอยู่ด้วยกันได้อย่างมีความสุข แต่ละชีวิตย่อมมีทั้งสุขและทุกข์ปะปนกันไป เราจึงควรหาเพื่อนหรือใครสักคนที่สามารถร่วมทุกข์ร่วมสุขได้ ค้นหาคนที่รักและเขารักเรา ช่วยเหลือเกื้อกูล ปลอดภัย บำรุงจิตใจ ซึ่งกันและกันสามารถที่จะระบายทุกข์ ปรึกษาขอความคิดเห็น การแก้ไขปัญหาต่างๆ หรือในที่สุดอาจจะต้องไปขอความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญด้านการแนะแนวและการบำบัดทางจิต โดยเฉพาะ ทั้งนี้ขึ้นกับปัญหาความซับซ้อน ซึ่งนับเป็นวิธีการแก้ปัญหการปรับตัวตั้งแต่ต้นที่ชาญฉลาด เมื่อพบอุปสรรค พึงพิจารณาปัญหาอย่างใช้เหตุและผลโดยค้นหาข้อเท็จจริง มองปัญหานั้น ๆ และหาวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทำการตัดสินใจแล้วปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจไว้ หรือถ้าปัญหารุมเร้ามากจนต้องการหลีกเลี่ยงให้พ้นด้วยสติและปัญญาที่มีอยู่เราก็จะอยู่ได้อย่างมีความสุข

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นักสังคมวิทยาได้ให้ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) ไว้หลายท่านและคล้ายคลึงกัน ดังนี้

สุริชัย หวันแก้ว (2553) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและระหว่างส่วนประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบท และชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ย่อมเกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคลและใน ระดับสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในสถาบันครอบครัว เครือญาติ หรือสถาบันเศรษฐกิจ ก็เป็นไปได้

จินตวิทย์ เกษมสุข (2554) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง กระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม ซึ่งระบบสังคม คือ การรวมกัน ของหน่วยต่างๆ ในสังคมซึ่งมีหน้าที่แตกต่างกัน แต่มีหน้าที่ร่วมกันในการแก้ปัญหาใดปัญหาหนึ่งเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

Rogers (1995) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง กระบวนการซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม เมื่อมีความคิดใหม่ ๆ จะถูกประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา มีการแพร่กระจายออกไป และได้รับการยอมรับหรือไม่ยอมรับ จนนำไปสู่ผลกระทบต่อสังคม นั่นหมายความว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เกิดขึ้นแล้ว

อย่างไรก็ตามปัจจัยโครงสร้างของกระบวนการอาจมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลกระทบและการสะสมของประวัติศาสตร์การเปลี่ยนแปลง

สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากการค้นคว้ารวบรวมถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพอสรุปได้ ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพและประชากร (The physical environment and population) ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็น ภาวะโลกร้อน แผ่นดินไหว น้ำท่วม สึนามิ ฯลฯ ล้วนเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบที่เรียกตามศัพท์ทางสังคมศาสตร์ว่า “การเสียระเบียบของสังคม (Disorganization)” ซึ่งยังผลให้ความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่มีต่อกันถูกเปลี่ยนไป เช่น สมาชิกในครอบครัวต้องแยกจากกัน เพราะการเสียชีวิตและการพลัดพรากจากกัน เป็นต้น

2. เทคโนโลยี (Technology) เมื่อมีสิ่งใหม่ที่ทันสมัยเกิดขึ้นในสังคมไม่จำเป็นที่จะเป็นการคิดค้นได้เองหรือการรับเอามาใช้ สังคมจึงย่อมได้รับผลกระทบและมีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจเป็นระดับกลุ่มหรือระดับโครงสร้างสังคมขึ้นอยู่กับว่าคนในสังคมได้รับผลประโยชน์จากเทคโนโลยีนั้นมากหรือน้อย เพราะเทคโนโลยีทำให้นักชื้อต้องเปลี่ยนพฤติกรรมในการกระทำต่อกิจกรรมที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ บางสิ่งต้องสร้างระบบหรือปรับโครงสร้างในการทำงานใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการทำงานของเทคโนโลยี (เช่นการเปลี่ยนไปใช้ระบบโทรศัพท์แบบ 3 G หรือ 4 G) แต่ในขณะเดียวกันเทคโนโลยีบางอย่างก็อาจทำให้นักชื้อต้องทำงานมากขึ้นและเร็วขึ้นจนต้องทำให้ความสัมพันธ์ที่มีต่อครอบครัวและคนอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันมีการเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้นแล้วเมื่อนำเอาเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นอาจทำให้เกิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural lag) ซึ่งเป็นช่องว่างระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ ที่ยอมปรับตัวในอัตราที่ไม่เท่ากัน จนเกิดเป็นความเหลื่อมล้ำระหว่างกันและเป็นปัญหาสังคมตามมาได้ภายหลัง

3. กระบวนการทางวัฒนธรรม (Cultural processes) เมื่อเกิดการค้นพบ (Discovery) และมีการประดิษฐ์ (Invention) จนเกิดเป็นนวัตกรรม (Innovation) ขึ้นในสังคม การเคลื่อนไหวทางสังคม (Social movement) ทำให้เกิดการแพร่กระจายของวัฒนธรรม (Cultural diffusion) จากคนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง ไปสู่คนกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นสังคมที่รับเอานวัตกรรมไว้มากก็จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมเกิดขึ้น

4. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ (Economic development) ทำให้เกิดความทันสมัย (Modernization) เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตตามแบบดั้งเดิมในยุคสังคมเกษตรกรรม (Preindustrial society) ไปสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมและแบบเมือง ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ ความเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) ที่เปลี่ยนระบบการผลิตจากการใช้แรงงานมนุษย์ไปสู่การใช้แรงงานจากเครื่องจักรกล ใช้ระบบการทำงานแบบอุตสาหกรรม และบริเวณใดที่มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม ย่อมมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นเขตเมือง (Urbanization) เพราะมีการอพยพแรงงานจากชนบทเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรม การทำงานในกิจกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนรูปแบบไปสู่ความเป็นระบบราชการ (Bureaucratization) เกิดเป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่มีการจัดการที่เป็นทางการ รวมทั้งการเกิดลักษณะการบริหารงานในรูปแบบบริษัทข้ามชาติ

5. การขยายตัวของกระแสประชาธิปไตย (Democracy) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาธิปไตย แบบมีส่วนร่วมที่พยายามให้สิทธิและ เสรีภาพประชาชน พร้อมให้หลักประกันใน ชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งความสงบสุขเพื่อความก้าวหน้าของประเทศ

6. การเกิดของโรคระบาด มีผลกระทบทางสังคมค่อนข้างรุนแรง รวมทั้งจิตใจไม่มีใคร อดอยากเป็นแน่นอน ผู้ป่วยจะถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ไม่ต้องการ สังคมรังเกียจ ซึ่งความเป็นจริงไม่ได้ เป็นอย่างที่คิด ทุกโรคมีการป้องกัน คนที่ไม่เป็นต้องรู้จักป้องกันและรักษาก็จะทำให้ชีวิตเราอยู่ รอดได้

ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์ (2563) กล่าวถึงผลกระทบ ได้แก่ 1) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ 2) ผลกระทบด้านสังคมความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศไทย

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้งด้านจิตใจ สังคม เศรษฐกิจ เรื่องงาน รวมไปถึงเรื่องปากท้องและเงินทอง อยากให้ทุกคนลอง มองว่า ในทุกเหตุการณ์ที่มองว่าเป็นวิกฤติ “ย่อมมีโอกาสซ่อนอยู่เสมอ” ลองเปลี่ยนมุมมองกับ สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 เพราะอาจจะทำให้เรามีพลังใจสู้กับวิกฤตการณ์ ครั้งนี้ และเป็นจุดเปลี่ยนเพื่อให้เราได้ปรับทัศนคติในมุมใหม่ เข้าใจโลกปัจจุบันมากขึ้น รวมถึง เพื่อเตรียมตัวตั้งรับเมื่อสถานการณ์เช่นนี้กลับมาใหม่อีกครั้ง การพัฒนาแนวทางการทำงานที่ ดีกว่า มีเวลาพัฒนาศักยภาพตัวเอง จากสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นเราอาจใช้เวลาทบทวนแนวทางการ ทำงานของตัวเอง ด้วยการเพิ่มศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี ยุค 5G ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การนำนวัตกรรมต่าง ๆ อาทิ แอปพลิเคชัน แพลตฟอร์มต่าง ๆ เข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้มากขึ้น รวมถึงการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการ ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม เช่น การลงเรียนออนไลน์ตามความสนใจและความชอบของตัวเอง เพิ่ม ประสบการณ์ให้มากขึ้น และสามารถเพิ่มเป็นช่องทางการหารายได้เสริมได้

ปรับวิถีชีวิตใหม่/มีเวลาให้ตัวเองมากขึ้น

ในสถานการณ์เช่นนี้ ทำให้เรามีโอกาสใส่ใจ ดูแลตัวเองมากขึ้น ทั้งทางด้านสุขภาพกาย และจิตใจ ใช้เวลาออกกำลังกาย หรือหางานอดิเรกต่าง ๆ ทำ เช่น การอ่านหนังสือ ดูหนัง ฟัง เพลง เป็นต้น เพื่อรักษาสุขภาพร่างกาย ให้แข็งแรงอยู่เสมอ รวมถึงสังเกตตัวเองว่ามีอาการป่วย หรือไม่ หากมีควรรีบพบแพทย์โดยด่วนเพื่อลดการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด- 19 รวมถึงภาวะ เครียด ซึมเศร้าที่อาจจะแฝงมาโดยไม่รู้ตัว การรู้จักการวางแผนทางการเงิน เราทุกคนปฏิเสธ ไม่ได้ว่าเงินส่งผลต่อการใช้ชีวิตของเรา ยิ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด- 19 ทำให้หลายคนขาดสภาพคล่องทางการเงิน เนื่องจากเกิดข้อจำกัดในเรื่องของรายได้ ฉะนั้นเราควรมี การวางแผนในการใช้จ่ายเงิน ควรวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายแต่ละประเภทให้ชัดเจน

ผลกระทบทางลบจากการแพร่กระจายของเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงเกิดปัญหาอย่างมาก โดยเฉพาะคนยากจนที่ต้องทำงานหาเลี้ยงชีพเป็นวัน ๆ ซึ่งคนเหล่านี้จะต้องตกงาน สูญเสีย

รายได้ ชำร่วย คนยากจนเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการทางด้านสาธารณสุขได้เท่ากับคนที่มีความฐานะ การร่วมแรงร่วมใจกันฝ่าอุปสรรค จึงต้องช่วยเหลือแบ่งปัน เพื่อให้ผ่านวิกฤตินี้ไปได้

ผลกระทบที่สำคัญอีกด้าน คือการผลิตอุตสาหกรรม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสินค้าขาดแคลน เช่น เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ การดูแลสุขภาพ ที่ทำให้สินค้ามีราคาแพง เช่น หน้ากากอนามัย หรือเจลล้างมือ สินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น เกิดปัญหาการเก็งกำไร

ผลกระทบในระยะยาว เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง ทำให้สูญเสียการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ที่เกี่ยวข้องกับการจ้างงาน ที่ประเทศจะสูญเสียขีดความสามารถในการแข่งขัน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว เนื่องจากจะต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากมาลงทุนกับการป้องกันและรักษาโรคโควิด-19 มีการนำเงินกู้จำนวนมากมาใช้จ่าย จนอาจขาดแคลนทรัพยากรในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

ในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม สามารถนำแนวคิดโครงสร้างการหน้าที่ (Structural Functional) ของบรอนิสลอฟ มาลินอฟสกี (Bronislaw Malinowski) มาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้ โดยแนวคิดนี้จะใช้การวิเคราะห์แบบองค์รวม (holistic) ในการทำความเข้าใจโครงสร้างทางสังคมของสังคมนั้น ๆ ก่อนว่าคืออะไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวมของสายสัมพันธ์ต่างๆ ในสังคมทั้งหมด ระบบของสังคม (social system) มีการปรับเปลี่ยนหรือปรับตัว (adaptation) อยู่ตลอดเวลาเพื่อทำให้เกิดภาวะความสมดุล (equilibrium) ทางสังคมซึ่งมีผลต่อการอยู่รอดหรือการดำรงอยู่ของสังคม การเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการปรับตัวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากว่าสิ่งที่สมบูรณ์แบบในการรวมตัวไม่มีอยู่จริง สังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้เหมาะสมเพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่มีอยู่ตลอดเวลา

ผลกระทบทางด้านจิตใจ ความกลัว

ในยุคปัจจุบัน ประชาชนเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่าย โดยเฉพาะหลายคนถึงแม้จะไม่อยู่ในเหตุการณ์แต่การเสพสื่อหรือรับรู้สื่ออย่างมาก จึงทำให้เหมือนอยู่ในเหตุการณ์ ผลที่เกิดขึ้นก็จะเกิดความเครียด คล้ายกับป่วยเป็น post-traumatic stress มีอาการนอนไม่หลับ หวาดกลัว ตื่นตัว สะดุ้ง ไม่มีสมาธิในการทำงาน เครียดง่าย ผู้ที่มีอาการดังกล่าวในภาพรวมจะเป็นปัญหาต่อสุขภาพ และจะต้องให้ความสำคัญมากกว่าโรคโควิด 19 ในขณะนี้เสียอีก ดังนั้นทางออกที่เป็นไปได้ ถ้ารู้ตัวว่ามีอาการดังกล่าว ควรลดในการเสพสื่อและควรเรียนรู้ แยกความจริงกับความเห็น ต้องฝึกสอนให้เพียงพอ ออกกำลังกายให้สม่ำเสมอ ดูแลร่างกายให้แข็งแรงให้มีสติ ปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด ตามคำแนะนำของทางสาธารณสุข และผู้ที่รู้จริงเท่านั้น ในกลุ่มที่สูญเสียหน้าที่การงานและต้องประสบภาวะความเครียดด้านการเงิน เป็นปัจจัยเสี่ยงที่ทำให้คนฆ่าตัวตาย ซึ่งปัจจุบัน รัฐบาลได้ออกโครงการเยียวยาในด้านต่าง ๆ หลายที่มีโครงการช่วยเหลือซึ่งกัน สนับสนุนอาหาร ที่อยู่ เพื่อความช่วยเหลือสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบ

สังคมในโลกยุคโควิด-19 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของเราอย่างมาก การใช้เศรษฐกิจพอเพียง สร้างความอดทนให้ประชากรอดทนอยู่บ้านได้อดทนต่อความยากลำบาก ลดความฟุ้งเฟ้อ การทำให้ครอบครัวอบอุ่น เพราะทุกคนต้องอยู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การจับมือ การทักทายด้วยการถอด จะมาเป็นยกมือไหว้ สร้างความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจต่อสู้กับโรคร้าย จับมือหันหน้าเข้าหากัน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน การระบาดของโรคโควิด 19 ยังทำให้ ผู้คนใส่ใจในสุขภาพ อนามัยมากขึ้น มีการป้องกันโรคมามากขึ้น ทำให้โรคติดเชื้อทางเดินหายใจ โรคทางเดินอาหาร ลดลง ดังนั้นสิ่งที่ต้องปลูกฝังทางความคิดในยุคการระบาดของโรคโควิด 19 คือ การเห็นอกเห็นใจกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความซื่อสัตย์ ไม่ปิดบังความจริง ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาได้ ดังเช่น เมื่อไปพบแพทย์ ต้องบอกความจริงถึงความเสี่ยงต่าง ๆ ที่อาจติดโรคโควิด 19 ได้ ดังกรณีที่มิแพทย์บางโรงพยาบาลต้องถูกกักตัวทั้งโรงพยาบาล เรื่องเหล่านี้ควรกระทำอย่างยิ่ง

วิกฤติที่ส่งผลเชิงพฤติกรรมสุขภาพและเทคโนโลยี สังคมต้องใช้วิกฤติเป็นตัวพลิกเกมเปลี่ยนแปลงมิติทั้งเทคโนโลยีและชีวิต ต้องใช้แนวคิดด้านการจัดการและการสื่อสารเพื่อนำมาใช้แก้ไขวิกฤติ ทำให้ประเทศกลับมาสร้างโอกาสและเข้าสู่การฟื้นฟูให้เร็วที่สุด ต้องยอมรับว่าพฤติกรรมเชิงโครงสร้างและการตระหนักถึงความสำคัญของสุขอนามัย ไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาด สวมหน้ากากบ่อยครั้ง การเว้นระยะห่างทางกายภาพ การติดป้ายกำกับที่มองเห็นได้ชัดเจน การสนับสนุนประชุมที่ปลอดภัย การทำงานร่วมกันในสไตล์ใหม่ๆ เหล่านี้จะถูกแทนที่พฤติกรรมแบบเดิมและกลายเป็นชีวิตปกติใหม่ของโลก อนาคตข้างหน้าของมนุษยชาติได้เปลี่ยนไป โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ รูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรม ที่เป็นเสาหลักการดำเนินชีวิตในโลก กำลังถูกเปลี่ยนไปหมด พฤติกรรมของโลกเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมาก ความหวาดระแวงหมู่จากชุมชนถูกยกระดับให้สูงขึ้น ๆ จนเป็นความระแวงหมู่ระดับโลก ทำให้สังคมไม่สามารถก้าวออกไปทำอะไรอย่างที่ต้องการได้แบบเดิมอีกต่อไป สังคมต้องทำความคุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัล การประชุมออนไลน์ เงินดิจิทัล ดูหนังออนไลน์ สิ่งเหล่านี้นำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมแบบสังคมดิจิทัลเต็มรูปแบบ ในขณะที่แนวโน้มอุตสาหกรรม เกิดการดำรงชีวิตแบบไม่พึ่งพากระบวนการประกอบธุรกิจท่องเที่ยว คำสั่งและคำปลีก บันเทิง ร้านอาหารและร้านค้า ธุรกิจสตาร์ทอัพ จะเป็นเรื่องที่ยากขึ้น

โควิด-19 กับโรคประจำถิ่น

โควิด-19 กำลังจะกลายเป็นอีกหนึ่งโรคประจำถิ่นของไทยในวันที่ 1 กรกฎาคม 2565 ที่กำลังจะถึงนี้ แม้ว่าคำว่า “โรคประจำถิ่น” จะฟังดูเบาว่า “โรคระบาด” แต่ก็ยังคงนิ่งนอนใจไม่ได้ เพราะอาการและความรุนแรงจนถึงขั้นเสียชีวิตก็ยังมีรายงานอยู่เสมอ มาทำความรู้จักกับคำว่า “โรคประจำถิ่น”

โรคประจำถิ่น (Endemic) เกิดขึ้นเมื่อครั้งที่ไวรัสกระจายอยู่ในหมู่ประชากรโลกเป็นเวลาหลายปี แต่ระดับการค้นพบ และผลกระทบของไวรัสจะลดลงสู่ระดับที่ค่อนข้างควบคุมหรือ

จัดการได้ ตัวอย่างเช่น ไข้หวัดใหญ่ ที่ยังพบการระบาดและการรวมตัวอยู่ที่ใดที่หนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ได้หมดหรือหายไปจากโลกนี้ อย่างสิ้นเชิง โรคติดเชื้อที่จัดอยู่ในกลุ่มโรคประจำถิ่น ต้องมีอัตราการติดเชื้อไม่มากและไม่แสดงอัตราการเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล เหมือนครั้งแรกที่เริ่มมีการระบาด (TNN Health, 2565)

โควิด-19 เป็นโรคระบาดที่อยู่ในประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการสถานการณ์โรคโควิด-19 สู่วิทยาศาสตร์การเตรียมความพร้อมรับมือ โดยเป็นวาระต่อเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การเตรียมความพร้อม ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ โรคโควิด-19 จะเข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นได้ ก็ต่อเมื่อ

1. เชื้อลดความรุนแรง วัดจากอัตราการเสียชีวิตที่ลดลงตามเกณฑ์ที่กำหนด
2. ประชาชนมีภูมิคุ้มกันดีขึ้นจากการฉีดวัคซีน หรือภูมิที่เกิดขึ้นหลังจากการติดเชื้อมาก่อนแล้ว

3. การดูแลจัดการสาธารณสุขที่ควบคุมและชะลอการระบาดได้

อีลีนเนอร์ เมอร์เรย์ นักระบาดวิทยา จากมหาวิทยาลัยบอสตัน สหรัฐอเมริกา กล่าวว่า “โรคหนึ่ง ๆ จะกลายเป็นโรคประจำถิ่น เมื่ออัตราการแพร่ระบาดเริ่มคงที่ ซึ่งหมายความว่า ผู้ป่วย 1 คน สามารถแพร่เชื้อต่อไปยังอีกคนหนึ่งได้ ต่างกับแรกเริ่มของการเกิดโรคระบาด ที่พบว่า ผู้ป่วย 1 คน สามารถเป็น Super spreader หรือแพร่กระจายเชื้อไปสู่คนหลาย ๆ คน”

ถ้ามองในแง่ดีบ้าง โรคโควิด 19 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศและสิ่งแวดล้อมไปในทางที่ดี ใน 2 เดือนหลังจากการระบาด มีการลดการสร้างก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ให้กับบรรยากาศโลก อย่างมากมาย ตั้งแต่มีการปิดเมืองในประเทศจีน มีการลดการใช้ น้ำมัน และลดการสร้างก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จนรอยรั่วจากโอโซนในชั้นบรรยากาศแถบขั้วโลกเริ่มปิดลง อีกทั้งมีการลดการสร้างไนตรัสออกไซด์ จากรถยนต์จำนวนมากซึ่งเป็นการลดภาวะโลกร้อน ให้กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดี โรคโควิด 19 ยังช่วยปัญหาการจราจรในกรุงเทพฯ ที่ไม่เคยมีใครทำได้มาก่อน แต่ผลลบอีกด้านหนึ่ง คือ ขยะพลาสติก ที่จากการส่งสินค้าอุปโภค บริโภคสูงขึ้น ยังมีขยะที่เกิดขึ้นจากหน้ากากอนามัยและชุดที่ใช้ในการป้องกันโรค หรือที่เรียกว่า PPE หรือชุดหมี ที่มีการใช้กันมาก มาตรการการกำจัดขยะพลาสติก และกล่องโฟมที่ใช้ส่งอาหาร และตัวอย่างส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ จะต้องมีการบริหารจัดการขยะพลาสติกอย่างถูกต้องต่อไป ทุกอย่างมีสองด้านเสมอ เมื่อเกิดโรคระบาด ก็มีผลดีต่อสิ่งแวดล้อมในการลดโลกร้อนและสิ่งหนึ่งที่จะฝึกเรา คือ ฝึกให้เรารู้จักความพอเพียง ความพอเพียงหรือการใช้เศรษฐกิจพอเพียงสร้างความอดทนให้กับประชากร อดทนอยู่บ้านได้ อดทนต่อความยากลำบาก ลดความฟุ้งเฟ้อ การทำให้ครอบครัวอบอุ่น เพราะทุกคนต้องอยู่บ้าน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การจับมือ การทักทายด้วยการกอดจะเปลี่ยนมาเป็นยกมือไหว้ สร้างความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจต่อสู้กับโรคภัยร้าย จับมือหันหน้าเข้าหากัน เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยในด้านการใช้เทคโนโลยี ทำให้คนที่ไม่มีโทรศัพท์รุ่นใหม่ ๆ ต้องเสียเงินในการหาซื้อมาใช้ทำให้มี

ค่าใช้จ่ายในเรื่องของอินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นในทุก ๆ เดือน ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไม่ได้เพราะจะต้องมีค่าใช้จ่ายทุกเดือน

จะเห็นว่าภาคการศึกษาทุกระดับที่ได้รับผลกระทบ เกิดการเปลี่ยนแปลง กะทันหัน ไม่มีการเตรียมการก่อนล่วงหน้า วิกฤติ COVID-19 เป็นสัญญาณเตือนภัยที่ชี้ให้เห็นว่าภาคการศึกษาต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา ต้องเตรียมการเพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่ผลกระทบรุนแรงในระยะสั้น เพื่อ แก้ปัญหาทางด้านการศึกษาของนักเรียน ในด้านความพร้อมของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีจำกัดและสื่อ เทคโนโลยีทางการสื่อสารที่เข้าไม่ถึงในบางพื้นที่ ความพร้อมของครอบครัวและนักเรียนในการเรียนรู้จากที่บ้าน รวมถึงความพร้อมของครูในการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ให้โอกาสการเข้าถึงทางการศึกษาของนักเรียนทุกคนมีความเท่าเทียมกัน ซึ่งทุกภาคส่วนจำเป็นต้องเตรียมตัวเพื่อรับมือกับความท้าทายในระยะยาวที่กำลังเกิดขึ้น

New Normal (ความปกติใหม่) ของการศึกษา ในที่นี้จะใช้ชีวิตวิถีใหม่ในบริบท COVID-19 นั้น คือ ด้านการการศึกษา การปรับแนวทางการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ ที่เรียกว่าสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ครูและผู้บริหารต้องปรับบทบาท ในการสอน การบริหาร และวิธีการสอนการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติแบบใหม่ที่ผสมผสาน การสาธารณสุขกับการจัดการศึกษาในระบบใหม่ ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาแนวคิดแบบใหม่ (Design Thinking) การพัฒนาทักษะชีวิต (Life Skill) ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในด้านความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และกระบวนการ ทางความคิด (Mindset) (สมัครสมรภักดีเทวา และเอกนถน บางท่าไม้, 2564)

สุภาภรณ์ พรหมบุตร (2563) ได้กล่าวถึง ความปกติใหม่ (New Normal) ว่าเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหวังล่วงหน้าได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วย วิธีคิด วิธีเรียนรู้ วิธีสื่อสาร วิธีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง

นอกจากนี้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นหนึ่งในภาคเศรษฐกิจที่มีความสำคัญยิ่งของประเทศ ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวก็เริ่มปรากฏให้เห็น เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติลดจำนวนลง เนื่องจากสถานการณ์ระบาดที่เกิดขึ้นในประเทศต้นทางรวมถึงมาตรการควบคุมต่าง ๆ ที่รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ บังคับใช้และด้วยเหตุนี้เอง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่จะเดินทางออกไปนอกประเทศก็ทยอยยกเลิกการเดินทางเนื่องจากกังวลเรื่องความปลอดภัยเพราะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ไปต่างประเทศแล้วติดเชื้อกลับมา แม้แต่นักท่องเที่ยวภายในประเทศเองก็มีความกังวลที่จะเดินทาง จึงเห็นได้ว่าเริ่มมีโรงแรมประกาศปิดชั่วคราวและให้พนักงานหยุดงานโดยไม่ได้รับเงินเดือนแล้ว สถานการณ์ของภาคการท่องเที่ยวเลวร้ายลงอย่างต่อเนื่อง เมื่อสถานการณ์การระบาดของ COVID-19 ได้กระจายไปทั่วโลกและรุนแรงขึ้นมากในหลายประเทศโดยเฉพาะที่

ยุโรป สหรัฐอเมริกา รวมถึงบางประเทศในเอเชียจนรัฐบาลของประเทศต้องปิดประเทศ ห้ามไม่ให้มีการเดินทางเข้าออก ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในตลาด inbound และ outbound จึงสูญรายได้ไปโดยสิ้นเชิงจนกว่าจะมีการยกเลิกคำสั่งห้ามเดินทาง สำหรับประเทศไทยนั้น การบินพลเรือนแห่งประเทศไทยประกาศห้ามอากาศยานทำการบินเข้าสู่ประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ยกเว้นชาวไทยที่ต้องการกลับสู่ภูมิลำเนา

รูปแบบสังคมไทยที่เป็นวิถีชีวิตใหม่ ต้องปรับเพื่อก้าวข้ามวิกฤติ 4 ด้านหลัก คือ

1.ด้านสุขภาพ ผู้คนจะต้องตระหนักให้สำคัญต่อการดูแลสุขภาพของตน ไม่ให้เสี่ยงต่อโรคมามากขึ้น

2.ด้านเศรษฐกิจ กลุ่มคนองค์กรที่ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้ผลกระทบน้อยที่สุด กลุ่มคนว่างงานจากวิกฤติระบาดของโรคอาจจะนำไปสู่การทางเลือกคือการเน้นเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้นในชีวิต

3.ด้านสังคม การเคลื่อนย้ายแรงงานน้อยลง บทบาทเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่

4.ด้านการศึกษา จะมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เต็มรูปแบบ จัดการเรียนการสอนออนไลน์เข้ามามีอิทธิพลต่อระบบการศึกษา ผลต่อการศึกษาของชาติในระยะยาวจะเปลี่ยนไป

สิ่งที่ผู้คนส่วนหนึ่งยังปฏิบัติเป็นปกติวิถีชีวิตใหม่ คือ การสวมหน้ากากในที่สาธารณะ การเว้นระยะห่างระหว่างกันมากขึ้น การเดินทาง ผู้จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นให้ความสำคัญกับผลกระทบด้านสุขภาพมากขึ้น แบบแผนการดำเนินชีวิตส่วนบุคคล ใส่ใจดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น ตรวจสุขภาพมากขึ้น การใส่ใจบุคคลรอบข้างและครอบครัวมากขึ้น เพราะในช่วงโควิด การไปมาหาสู่ได้ยากสืบเนื่องจากมีข้อจำกัดของการเคลื่อนย้ายระหว่างพื้นที่ แบบแผนชีวิตด้านสุขภาพทางสังคม มีการเว้นระยะห่างความระมัดระวังการรวมกลุ่มมากขึ้น วิถีชีวิตใหม่ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมจะไม่เหมือนเดิม

โลกหลังโควิด จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด

หลังโควิดสิ้นสุด โลกและธุรกิจจะเปลี่ยนไปอย่างไร และผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร ในที่นี้เรานำเสนอมุมมองของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญกับมุมมองที่น่าสนใจ และเรื่องที่ต้องถกเถียงภายใต้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ COVID-19 ที่ส่งผลกระทบทุกมิติของโลก เศรษฐกิจ การเงิน สังคม วิถีชีวิต ซึ่งเปลี่ยนไปจากเดิม ทั้งนี้มีความเป็นไปได้สูงว่า แม้หลังสถานการณ์โควิด-19 ทั่วโลกคลี่คลาย นักวิเคราะห์ต่างมีความเห็นตรงกันว่า ‘โลกจะไม่เหมือนเดิม’ บางอย่างจะเปลี่ยนไปจากเดิมอันสืบเนื่องจากสถานการณ์ที่เกิดความเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลัน ทำให้เกิดเป็นวิถีปกติใหม่ หรือ New Normal (ณัฐวัฒน์ คณารักษ์สมบัติ, 2563) การเกิดวิถีปกติใหม่จะทำให้ชีวิตการเป็นอยู่เปลี่ยนไปจากเคยที่ใช้ชีวิตแบบสบาย ๆ ก็ต้องมาใช้ชีวิตที่ต้องระวังมากขึ้น ปิดแมสเพื่อป้องกันการติดเชื้อเพราะไวรัสสามารถแพร่กระจายผ่านอนุภาคของเหลวขนาดเล็กจากปากหรือจมูกของผู้ติดเชื้อเมื่อไอ จาม พูด ร้องเพลง หรือหายใจ โดย

อนุภาคเหล่านี้มีตั้งแต่สารคัดหลั่งละอองฝอยขนาดใหญ่จากระบบทางเดินหายใจไปจนถึงละอองลอยขนาดเล็ก เราอาจติดเชื้อได้จากการหายใจเอาไวรัสเข้าสู่ร่างกายเมื่ออยู่ใกล้ชิดกับผู้ป่วยโควิด-19 หรือโดยการสัมผัสพื้นผิวที่มีเชื้อไวรัสแล้วสัมผัสตา จมูก หรือปากของตนเอง ไวรัสแพร่กระจายได้ง่ายขึ้นในพื้นที่ปิดและสถานที่แออัด จึงต้องมีการป้องกันอย่างเข้มงวด

วิกฤตโควิด-19 สร้างแรงกดดันให้รัฐบาลหลายประเทศ หันมาใส่ใจพื้นฐานด้านสาธารณสุขของประชาชนและไม่ปล่อยให้กลไกตลาดเป็นตัวจัดการอย่างที่เคยเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐฯ ที่ระบบสาธารณสุขไม่มีระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า วิกฤตครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการที่บุคคลจะเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้หรือไม่ นั่นไม่ควรเป็นเรื่องของปัจเจกชนอีกต่อไป เพราะคนคนหนึ่งที่ยากจน ทุพพลภาพ หรือเป็นพาหะของโรคอยู่ แต่ไม่สามารถไปใช้บริการตรวจไวรัสได้ เพราะจ่ายเงินค่าตรวจไม่ไหวทั้ง ๆ ที่อยากไป และคงใช้ชีวิตแบบเดิมตามปกติ ทำให้แพร่โรคระบาดต่อไปให้ผู้อื่นโดยไม่รู้ตัวได้ จนในที่สุดการควบคุมโรคในภาพรวมจะทำได้ยากลำบาก และเป็นเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้สหรัฐฯ ต้องเผชิญกับวิกฤตการแพร่ระบาดหนักหนากว่าประเทศพัฒนาแล้วอื่นๆ ดังที่ปรากฏในปัจจุบันตามยอดผู้ติดเชื้อในสหรัฐฯ ที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแซงหน้าอิตาลีไปแล้ว ดังนั้นหลังผ่านพ้นวิกฤตครั้งนี้ เราอาจได้เห็นบทบาทที่เพิ่มขึ้นของระบบรัฐสวัสดิการในแต่ละประเทศก็เป็นได้

โลกเปลี่ยน คนปรับ

ภายใต้สถานการณ์เช่นนี้ บทบาทของภาครัฐจะสำคัญมากเพราะต้องตัดสินใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรเศรษฐกิจที่มีจำกัดเพื่อให้เศรษฐกิจอยู่ได้ การระบาดของโรคควบคุมได้ และความเป็นอยู่ของประชาชนได้รับการดูแล ซึ่งในแง่ นโยบายประเด็นสำคัญ คือ การรักษาความสามารถของระบบสาธารณสุขของประเทศที่จะเป็นที่พึ่งของประชาชนให้อยู่ได้ต่อไป การให้ความสำคัญกับระบบตรวจเชื้อ ติดตาม และแยกผู้ป่วยที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การดูแลกลุ่มคนเปราะบางให้สามารถอยู่ได้ และใช้เงินของประเทศอย่างฉลาดเพื่อให้เกิดผลต่อการเติบโตและการรักษาเสถียรภาพของเศรษฐกิจ เป็นงานด้านนโยบายที่ทำหาย เพราะจะมีผู้ได้ผู้เสียมากเพราะโลกจะเปลี่ยนไปจากเดิม แต่การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้ และประชาชนพร้อมสนับสนุนถ้ารัฐบาลที่ต้องตัดสินใจมีความชอบธรรมทางการเมือง (legitimacy) และได้รับความไว้วางใจจากประชาชน (Trust) นี่คือการเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้ประเทศอยู่ได้และอยู่รอดแม้โลกจะเปลี่ยนไปมากเพราะสถานการณ์โควิดที่ไม่จบ และถึงแม้ประชาชนส่วนใหญ่จะเดือดร้อนและต้องปรับตัวมาก

ภาวะ Long COVID (ลองโควิด) เป็นผลกระทบระยะยาวของการติดเชื้อโควิด-19 นั้นมีอยู่หลากหลายชื่อไม่ว่าจะเป็น Long COVID-19 (ลองโควิด), Post-COVID condition, Long-haul COVID, post-acute COVID-19, post-COVID-19 syndrome หรือ chronic COVID มีลักษณะคือมีอาการผิดปกติยาวนานกว่า 4 สัปดาห์ ทั้ง ๆ ที่ตามปกติแล้วเชื้อโควิด-19 นั้นมักจะหายไปไม่กี่สัปดาห์หลังการติดเชื้อ แบ่งแยกตามลักษณะอาการดังนี้

1. ภาวะที่ผู้ป่วยมีอาการใหม่ หรืออาการเดิมไม่หายไป
2. ภาวะที่ผู้ป่วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีความผิดปกติในหลายอวัยวะ
3. ผลกระทบระยะยาวจากการนอนโรงพยาบาลและการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่ส่งผลกระทบด้านจิตใจ อาจทำให้แขนขาไม่ค่อยมีแรงและยังคงรู้สึกเหนื่อยล้าอยู่แม้จะไม่มีเชื้อโควิดอยู่แล้ว ในบางกรณีอาจมีผลต่อเรื่องการคิดและคำพูด นำไปสู่ภาวะที่มีอาการผิดปกติทางจิตใจ

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ (2563) กล่าวว่า “หลุมพรางทางความคิด” ที่พบบ่อยอย่างน้อย 5 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก การไม่แยกแยะ “ความผิดปกติปัจจุบัน” (current abnormal) ในช่วงที่โควิด-19 ระบาด เช่น การรักษาระยะทางทางสังคม กับ “ความปกติใหม่” (new normal) ใน “โลกหลังโควิด-19” เช่นการประชุมผ่านระบบออนไลน์ที่น่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคต เพราะช่วยลดต้นทุนจากการเดินทาง การไม่แยกแยะประเด็นดังกล่าวตามที่ ดร. สันติธาร เสถียรไทย เคยตั้งข้อสังเกตไว้ อาจทำให้เราเข้าใจผิดไปว่า พฤติกรรมของมนุษย์เราในช่วงผิดปกติในปัจจุบันส่วนใหญ่จะดำรงต่อเนื่องไป ทั้งที่ประวัติศาสตร์ของการเกิดโรคระบาดใหญ่ในอดีตชี้ว่า ในหลายกรณี พฤติกรรมส่วนใหญ่ในช่วงผิดปกติ จะหายไปอย่างรวดเร็วเมื่อเหตุการณ์กลับมาเป็นปกติแล้ว เช่น มีการศึกษาพบว่า การระบาดของไข้หวัดใหญ่ทั่วโลกในช่วงปี 1918-1919 ซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตทั่วโลกหลายสิบล้านคน ไม่ได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองใหญ่ต่าง ๆ เช่น มหานครชิคาโก นิวยอร์ก และฟิลาเดลเฟียมากมาย อย่างที่มีการพูดกันว่า เมืองใน “โลกหลังโควิด-19” จะมีความนิยมในคอนโดมิเนียมลดลง ในขณะที่ความนิยมในบ้านเดี่ยวเพิ่มขึ้นมาก เป็นต้น

ประการที่สอง มีการตั้งเป้าหมาย “ความปกติใหม่” ในลักษณะที่อุดมคติมาก โดยไม่ได้คิดถึงต้นทุนที่จะเกิดขึ้นในการปรับตัวไปสู่ “ความปกติใหม่” นั้น โดยเฉพาะต้นทุนด้านความปลอดภัย หรือการเน้นการพึ่งพาตนเองมากขึ้น (self-sufficiency) ในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งยารักษาโรค อาหารและพลังงาน แม้ว่าต้นทุนของการพึ่งพาตนเองดังกล่าวอาจอยู่ในระดับที่สูงมาก จนไม่สามารถเกิดเป็น “ความปกติใหม่” นั้นได้ เช่น ข้อเสนอให้ประเทศไทยพึ่งพาตนเองด้านอาหารมากขึ้น ไม่น่าจะมีความจำเป็นเพราะประเทศไทยพึ่งพาตนเองด้านอาหารได้ในระดับสูงมากอยู่แล้ว ไม่เหมือนกับสิงคโปร์ ซึ่งมีปัญหาดังกล่าว การเพิ่มระดับการพึ่งพาตนเองด้านอาหารให้สูงขึ้นไปอีกจะมีผลทำให้ประเทศไทยกลับไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจด้วยสาขาเกษตรเป็นหลัก ทั้งที่สาขาดังกล่าวมีผลิตภาพโดยรวมต่ำกว่าสาขาเศรษฐกิจอื่นมาก

ประการที่สาม การไม่คำนึงถึงเส้นทางการพัฒนาประเทศในช่วงที่ผ่านมา ทั้งที่การพัฒนาเศรษฐกิจมีลักษณะขึ้นกับเส้นทางในประวัติศาสตร์ (path dependent) อย่างมาก การปรับเปลี่ยนไปสู่ “ความปกติใหม่” ตามที่บางฝ่ายจินตนาการไว้ จึงอาจไม่สามารถทำได้โดยง่าย เช่น ผู้ประกอบการในธุรกิจท่องเที่ยวของไทยได้ลงทุนไปมากกับการสร้างโรงแรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวหลายสิบล้านคนต่อปี การปรับเปลี่ยนโมเดลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ลด

จำนวนนักท่องเที่ยวลงขนานใหญ่ เพื่อเน้น “การท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ” ทำให้เกิดคำถามว่า จะใช้ประโยชน์จากการลงทุนมหาศาลในอดีตดังกล่าวอย่างไร เพื่อไม่ให้เกิดความสูญเปล่า ในแง่นี้ บริการท่องเที่ยวอาจเป็นทางออกได้บางส่วน เพราะผู้ให้บริการท่องเที่ยวหนึ่งคน จะอยู่อาศัยนานเหมือนมีนักท่องเที่ยวหลายสิบคน

ประการที่สี่ การไม่คำนึงถึงบริบทใหม่ (new context) ในเศรษฐกิจการเมืองโลกอย่างเพียงพอ ทั้งที่ประเทศไทยเป็นเศรษฐกิจขนาดเล็กแบบเปิด (small open economy) ซึ่งต้องพึ่งพาระบบเศรษฐกิจโลกในระดับสูง ดังนั้น การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของไทย จึงต้องเข้าใจบริบทใหม่ดังกล่าวให้ดี โดยเฉพาะการย้ายฐานการผลิตครั้งใหญ่ที่จะเกิดขึ้นจากการบริหารความเสี่ยงในซัพพลายเชนระหว่างประเทศ และการกีดกันการค้าที่มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น หลังเศรษฐกิจตกต่ำ ทั้งในช่วงภาวะเศรษฐกิจตกต่ำครั้งใหญ่ (Great Depression) ในช่วงทศวรรษ 1930 และภาวะเศรษฐกิจถดถอยครั้งใหญ่ (Great Recession) ในปี 2008

ประการที่ห้า การไม่ระบุข้อสมมติ (assumption) ที่สำคัญต่าง ๆ อย่างชัดเจน ทำให้ไม่ทราบว่า ข้อสรุปและข้อเสนอต่าง ๆ นั้นเกิดจากความเข้าใจใด และไม่ทราบว่า จะสามารถใช้ข้อสรุปและข้อเสนอเหล่านั้นได้เพียงใด เมื่อสถานการณ์จริงแตกต่างจากที่คาดการณ์ไว้

ข้อสมมติที่สำคัญที่สุดคือ เมื่อโควิด-19 ถูกควบคุมได้จนไม่เป็นโรคระบาดใหญ่ในระดับโลก (pandemic) อีกต่อไป แต่กลายเป็นเพียงโรคระบาดประจำฤดูกาล (seasonal epidemic) เช่นเดียวกับไข้หวัดใหญ่ ในระยะเวลาที่เชื่อกันว่า ประมาณ 12-18 เดือน เนื่องจากมีวัคซีนหรือยารักษาโรคที่สามารถใช้ได้ในวงกว้าง หรือมีประชากรที่ติดเชื้อมากพอที่ทำให้เกิด “ภูมิคุ้มกันหมู่” (herd immunity) แล้วนั้น จะเกิดโรคระบาดใหญ่ในระดับโลก ในระดับที่ใกล้เคียงกับโควิด-19 อีกบ่อยเพียงใดในอนาคต เช่น 10 ปีข้างหน้า

ในแง่เศรษฐกิจ สถานการณ์การแพร่ระบาดที่ยังไม่นิ่ง ทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจะเกิดขึ้นได้ยากมาก เพราะมากกว่าครึ่งของประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลกคือ กลุ่มประเทศจี 20 เช่น สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย เม็กซิโก รัสเซีย ตุรกี ซาอุดีอาระเบีย แอฟริกาใต้ อินเดีย บราซิล สถานการณ์การระบาดรอบแรกยังไม่นิ่ง และบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย การระบาดยังเป็นขาขึ้น นอกจากนี้ประเทศในกลุ่มจี 20 อย่างญี่ปุ่น จีน ออสเตรเลีย ที่เคยควบคุมการระบาดได้ดีในรอบแรก ก็กำลังต่อสู้กับการระบาดรอบที่สอง ผลผลิตมวลรวมของสิบสองประเทศนี้มีสัดส่วนมากกว่าครึ่งหนึ่งของการผลิตในเศรษฐกิจโลก ทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกจะไม่เกิดขึ้นจริงจึง จงกว่าประเทศเหล่านี้จะสามารถควบคุมการระบาดได้ ทำให้การฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลกใช้เวลาในการฟื้นตัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงของทุก ๆ ด้านโดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการเมือง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก็เป็นการเปลี่ยนแปลงในการผลิตการแจกจ่าย เศรษฐทรัพย์ในบรรดาสมาชิกของสังคมเหล่านี้ซึ่งเราอาจจะมองเห็นได้ในรูปของวัฏธรม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้นเป็นไปในระบบของการครอบครองอำนาจและการใช้อำนาจ

ของสมาชิกสังคมนั้นซึ่งค่อนข้างนามธรรมแต่ก็อาจมองเห็นได้ในรูปของแบบอย่างหรือระบบของการมีอำนาจ เช่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สังคมนิยมหรือเผด็จการ การเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอาจส่งผลสะท้อนต่อเนื่องกันไปเป็นลูกโซ่และผลสรุปก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในเมื่อเราถือว่าสังคมก็คือพฤติกรรมของคนในสังคมนั้นได้ปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงจากเวลาหนึ่งถึงอีกเวลาหนึ่งซึ่งเป็นอัตราการเปลี่ยนแปลงที่ไม่มีการควบคุมเร่งรัดและมีได้มีเป้าหมายแต่อย่างใด เราเรียกว่า “วิวัฒนาการ” การวิวัฒนาการทางสังคมจึงอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการหรือไม่ต้องการก็ได้ แต่การเปลี่ยนแปลงที่สังคมของเรากำลังต้องการก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า “การพัฒนา” (Development) ทั้งนี้ก็เพราะว่าการพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ได้กำหนดทิศทางและจุดมุ่งหมายรวมทั้งการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงไว้ตามระยะเวลา

จุดเด่น จุดด้อยการเกิดโควิด19

จุดเด่น

1. มีการจัดตั้งหน่วยงานกลาง รวมทั้งการออกและปรับปรุงกฎหมายต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน เช่น พ.ร.ก.ฉุกเฉิน มีมาตรการทางสังคมในระดับประเทศ
2. มีการจัดมาตรการระหว่างประเทศ เช่น งดการเดินทางระหว่างประเทศ
3. การส่งเสริมจัดการความรู้ การวิจัยและพัฒนา การบริหารจัดการเชิงบูรณาการเพื่อจัดการกับการระบาดของโรค
4. การเตรียมความพร้อม ศักยภาพและทรัพยากรของระบบบริการสุขภาพ พัฒนาศักยภาพในการรักษาโรค พัฒนาระบบสุขภาพ รวมทั้งระบบข้อมูลและติดตามประเมินผลการรักษา ทั้งโรคโควิด-19 และโรคอื่นๆ ในสถานการณ์ปกติใหม่

จุดด้อย

1. ระบบการจัดการภาวะสาธารณสุขฉุกเฉินที่ดีควรจะทำหน้าที่บูรณาการทรัพยากรของทั้งประเทศ ไม่ใช่เฉพาะทรัพยากรของภาครัฐเท่านั้น และควรมีกระบวนการทำงานที่ทำหน้าที่แก้ไข ทั้งปัญหาฉุกเฉินเฉพาะหน้าและวางแผนแก้ไขปัญหา หรือป้องกันการเกิดปัญหาที่เกิดจากภาวะฉุกเฉินในระยะยาวอย่างยั่งยืน
2. ระบบสารสนเทศสุขภาพที่ยังไม่ครบถ้วนสมบูรณ์และขาดการบูรณาการข้ามหน่วยงาน
3. ปัญหาระบบการประสานงานเมื่อผู้ติดเชื้อยังไม่มีเตียงให้เข้ารับการรักษาและไม่สามารถกักตัวอยู่ที่บ้านได้ หรือความสับสนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่สามารถแก้ไขได้
4. ยังขาดศักยภาพการผลิตทรัพยากรภายในประเทศ อย่างชุด PPE หรือหน้ากาก N95 ขาดการวิเคราะห์ความเสี่ยงและความจำเป็นของแต่ละสถานที่ เพื่อวางแผนทางการผ่อนปรนมาตรการต่าง ๆ

บทสรุป

จากสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) ที่มีการแพร่ระบาดกระจายอย่างรวดเร็วในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินชีวิตของประชาชน ประเทศไทยได้เผชิญกับการแพร่ระบาดของโควิด 19 ทำให้เกิดชีวิตแบบ “New Normal” เป็นชีวิตที่ต้องใส่หน้ากากทุกครั้งเวลาออกนอกบ้าน เมื่อไปตามสถานที่ต่าง ๆ ต้องมีการตรวจวัดอุณหภูมิและคอยทำความสะอาดฆ่าเชื้อตลอดเวลา การทำงานจะเป็นแบบ Work From Home ซึ่งมีการประชุมผ่านระบบออนไลน์มากขึ้น ระบบของโรงเรียนทั่วโลกจะหันมาใช้ระบบ E-learning มากขึ้น สถานการณ์การแพร่ระบาดและการกลายพันธุ์ของโควิด-19 เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ตามแนวหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความมั่นคงของอาหารและพลังงานในระดับชุมชน ลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เมื่อมีความจำเป็นที่จะต้องออกจากบ้านต้องมีการปิดแมส ล้างมือบ่อย ๆ รับผิดชอบต่อรัฐให้เสร็จใช้ระยะห่างทางสังคมหรือแม้กระทั่งการออกแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีความพร้อม (Responsive and Mutuality) ในการรับมือกับภัยวิกฤตต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอีกต่อไปในข้างหน้า โควิด-19 มีทั้งการแพร่เชื้ออันง่ายตาย จำนวนผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตที่เพิ่มขึ้นทุกวัน การขาดวัคซีนป้องกัน การบริหารจัดการที่ไม่ทันทั่วถึง ข้อเท็จจริงที่น่ากลัว การประโคมด้วยข่าวปลอมให้กระแสทวิตความรุนแรงขึ้นไปอีก โควิด-19 เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่เรายังไม่ควรมองนิ่งนอนใจ แต่เราควรเตรียมใจ

เมื่อสถานการณ์เริ่มรุนแรง ภาครัฐยกระดับมาตรการควบคุมการติดเชื้อ ประกาศลดการเดินทางไปต่างประเทศ งดการประชุมและชุมนุมสังสรรค์ ปิดสถานที่ทำงานและสถานบันเทิงหลายแห่ง รวมถึงสถานศึกษาทุกแห่ง ผู้บริโภคแห่กันกักตุนสินค้าและพ่อค้าแม่ค้าโก่งราคาสินค้าไปพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดความสับสนในทุก ๆ ด้าน ประชาชนออกจากบ้านน้อยลง กิจกรรมที่เคยชื่นชอบอย่างการกินข้าว เช็กอินตามคาเฟ่ นวด ทำเล็บ ออกกำลังกาย กินเหล้าเฮฮา รวมถึงเที่ยวต่างจังหวัดและต่างประเทศก็ต้องลดลงไปโดยปริยาย ความโดดเดี่ยวจากการกักตัวและการรักษาระยะห่างทางสังคมทำให้กลุ่มประชากรสุขนิยมเริ่มหดหู่ เพราะโยยหาแหล่งที่มาของความสุขอันคุ้นเคย เมื่อต้องอยู่บ้านมากขึ้น เวลาว่างส่วนใหญ่ก็หมดไป การท่องโลกอินเทอร์เน็ตเพื่อเกาะติดสถานการณ์อย่างใกล้ชิด แต่ยิ่งเราเสพข่าวมากแค่ไหน ความตื่นตระหนกวิตกกังวลก็มากขึ้นเท่านั้น เมื่อพฤติกรรมผู้บริโภคและกิจกรรมนันทนาการเริ่มลดลง ธุรกิจหลายแห่งชะลอตัว เกิดปัญหาค่านางาน เศรษฐกิจหยุดชะงัก ตลาดหุ้นซบเซา ทั้งหมดนี้เป็นเชื้อเพลิงเพิ่มความเครียดขึ้นดีที่ต่อเนื่องกันเป็นห่วงโซ่ การกักตัวเองอยู่บ้านช่วงนี้ทำให้เราได้ใช้ชีวิตช้าลง ใหเวลากับตนเองและครอบครัวอย่างเต็มที่ โดยที่ทุกคนควรมีการป้องกันหรือสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง เช่น ออกกำลังกายสม่ำเสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และครบ 5 หมู่ ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย แนะนำให้ผู้ป่วยใส่หน้ากาก

อนามัย ปิดปากปิดจมูกเวลา ไอ หรือจาม ล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่ โดยเฉพาะเมื่อสัมผัสกับสารคัดหลั่งจากผู้ป่วย ก่อนรับประทานอาหาร และหลังขับถ่าย ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด หรือที่ชุมชนสาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงในการติดโรค

บรรณานุกรม

- จินตวิริ์ เกษมสุข. (2554). *การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐวัฒน์ คณารักษ์สมบัติ, 2563.กลยุทธ์การสื่อสารสุขภาพทางสื่อโฆษณาออนไลน์ในช่วงการระบาดของไวรัสโควิด-19. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 9(2), 160-171.
- ศรุตานนท์ ขอบประดิษฐ์. (2563). วิกฤตโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร. *วารสารชัยภูมิปริทรรศน์*, 3(2), 1-14.
- สมัครสมร ภักดีเทวา และ เอกนถน์ บางท่าไม้. (2564). การเรียนรู้ยุคใหม่กับการเรียนการสอนออนไลน์ ในสถาบันอุดมศึกษา. *วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 34(1), 1-18.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2553). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาภรณ์ พรหมบุตร. (2563). การบริหารจัดการศึกษา รับความปกติใหม่หลังวิกฤตโควิด-19. *วารสารศิลปะการจัดการ*, 4(3), 783-795.
- สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์. (2563). 5 คำถามและ 4 โจทย์ว่าด้วยการสนทนาเรื่อง “ความปกติใหม่” ใน “โลกหลังโควิด”. สืบค้น 30 เมษายน 2565, จาก <https://tdri.or.th/2020/04/new-normal-in-post-covid-world/>
- Rogers. E. M. (1995). *Diffusion of Innovation*. (4th ed). New York: The Free Press.
- TNN Health. (2565). เมื่อ WHO ระบุว่า โควิด-19 กำลังกลายเป็นโรคประจำถิ่นและคาดว่า การแพร่ระบาดยุติลงในปี 2565 แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรและเมื่อไหร่ที่โควิด-19 ไม่ใช่โรคระบาดที่น่ากังวลอีกต่อไป. สืบค้น 10 มีนาคม 2565, จาก: <https://news.trueid.net/detail/7ob9ewEBO03m>.